

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ И ЊИХОВ ЗНАЧАЈ У РЕШАВАЊУ
МЕЂУНАРОДНИХ КРИЗА

ДИПЛОМСКИ РАД

МЕНТОР:

ДР Зоран Вучинић,
ванредни професор

КАНДИДАТ:

Сузана Затежић

Београд, 2017. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	3
1. ДРУШТВО НАРОДА.....	4
2. ОРГАНИЗАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА.....	5
2.1. Појам и настанак ОУН	5
2.2. Циљеви ОУН	7
2.3. Начела ОУН.....	8
2.4. Чланство у УН.....	9
2.5. Органи Уједињених нација	10
3. Појам кризе	14
4. Финансијска криза УН као повод за катастрофе.....	15
5. Уједињене нације као светска организација у решавању сукоба и криза	16
6. Начини решавања криза и катастрофа УН.....	18
7. Сарадња УН и регионалних организација на плану спречавања криза.....	19
8. Утицај глобалне политике УН на решавању криза	21
9. Улога Уједињених нација у спречавању криза, УСПЕХ или НЕУСПЕХ Организације?	22
ЗАКЉУЧАК.....	27
ЛИТЕРАТУРА.....	30

УВОД

Од самог ступања на снагу Повеље Уједињених нација и почетка рада ове светске организације, било је евидентно да свет улази у раздобље укрштања и разрешавања дубоких политичких супротности, које су биле толико уочљиве, а које Другим светским ратом нису могле бити решене. Показало се да велике силе и на овај начин преко велике светске организације желе по сваку цену остварити своје интересе и да су политички интереси, па и схватања држава чланица Уједињених нација, а нарочито великих сила, о путевима и средствима остваривања Повељом прокламованих циљева толико различити и противуречни, да је то онемогућавало конструктивну сарадњу и ефикасан рад светске организације. Првобитан план да организација буде у циљу смањења криза и катастрофа у свету, поклекла је пред мегаломанским интересима великих сила. Неколико пута рад Уједињених нација био је паралисан правом вета, које су велике силе користиле, несагледавши општи интерес, већ превасходно штитећи свој.

Организација Уједињених нација, која се понекад колоквијално назива и светском владом, настала је као резултат једне од дефинитивно највећих катастрофа у историји, Другим светским ратом, и то, управо као институционални покушај да се такви и слични сукоби спрече у будућности. Ипак се чини да се свет мењао брже и динамичније од Уједињених нација, тако да су се односи и околности у међународној заједници знатно изменили, док су структура, организација и начини доношења најзначајнијих одлука у светској организацији остали исти.

Званично, Организација је настала 24. октобра, 1945. године, када је Повељу Уједињених нација ратификовало пет великих сила- СССР, САД, Велика Британија, Кина и Француска, уједно су то и сталне чланице Савета безбедности. Организација Уједињених нација има сложен задатак у одржавању мира и безбедности, као и у усклађивању односа између земаља. Упркос дугом периоду који је протекао од оснивања Организације, па све до данас, циљеви и принципи, који су дефинисани у Повељи, још увек су су остали за међународну заједницу неостварени идеали. Основни разлог зашто су ти циљеви остали неостварени лежи пре свега у сукобу великих сила, као и њихових различитих намера, то јест међународну заједницу и даље раздиру ратови, побуне, етнички сукоби.

1. ДРУШТВО НАРОДА

Лига народа¹ основана је 1919. године, након завршетка Првог светског рата, као прва политичка организација, која је за своју обавезу преузела да анархију, која је постојала у односима између држава, замени споразумним редом.

Ова организација је основана са циљем разоружавања, спречавања рата, колективне безбедности, решавања конфликта између земаља дипломатијом и побољшања глобалног благостања. У самом почетку, Друштво народа је имало 45 чланица, да би 1932. године бројало и до 60 земаља чланица. Седиште Лиге је било у Женеви, а главни органи су му били Скупштина, Савет и Стални секретаријат, са главним секретарем на челу. (Аврамов, 1978) СССР је искључен из чланства, због свог сукоба са Финском, док су Немачка, Јапан и Италија самовољно напустиле ову организацију пред почетак Другог светског рата.

Цело Друштво народа је функционисало преко одређених механизма, као интегрисан систем за очување мира и спречавања избијања ратова. Три најзначајнија механизма, која се издвајају су:

- 1) **Механизми за мирно решавање сукоба**- све државе чланице су обавезне да међусобне сукобе решавају мирним путем, кроз арбитраже, дипломатска средства, изношењем спора пред Међународни суд или пак пред Савет лиге или Скупштину.
- 2) **Механизми за остваривање колективне безбедности**- претње или непријатељства према држави, које чланица УН сматра непријатељским актом према свим чланицама.
- 3) **Механизми за ограничавање наоружавања**- постављање прихватљивог система, који ће да обезбеди равнотежу сила, тако што ће мотивисати земљу чланицу да смањи обим наоружавања и задовољи се минималним наоружавањем, које ће да обезбеди унутрашњу безбедност те чланице.

Упркос бројним успесима у свом раду при решавању одређених међународних проблема, Друштво народа није дуго трајало. Један од, можда најбољих показатеља неуспеха Лиге

¹ Лига народа (Друштво народа) је међународна организација основана након Париске мировне конференције 1919. године, а оснивачи су биле победнице из Првог светског рата.

народа је приморавање Немачке да поштује споразум закључен на Версајској мировној конференцији, који је Немачкој строго бранио да опет наоружа своју војску.

Такође, Друштво народа је тежак ударац претрпело на самом почетку. САД нису никада постале његове чланице, будући да је амерички Сенат, одбио да ратификује Пакт Друштва народа. Сам овај чин САД са собом је повукао и већину латиноамеричких држава, које нису ни приступиле Друштву народа, или су се веома брзо повукле из њега.

Практично, Лига народа је престала да постоји 1939. године, јер није успела да спречи избијање Другог светског рата, што је био један од примарних циљева њеног оснивања. Такође, Друштво народа није ни постало универзална светска организација, како је било планирано.

Друштво народа је имало велике заслуге и у развоју међународног права, поготову ратног. Упркос неуспеху ове организације, мора се истаћи да је Друштво народа први озбиљнији покушај зближавања народа, и његово постојање и рад једна је од значајнијих етапа у развоју међународне заједнице.

2. ОРГАНИЗАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

2.1. Појам и настанак ОУН

Организација Уједињених нација је међународна организација, која се декларише као глобално удружење влада, које сарађују на пољу међународног права, глобалне безбедности, економског развоја и социјалне једнакости.

Уједињене нације су основане након, и на основама организације Друштва народа, а Идеја о смислу постојања организације, њеног чланства и органа, као и споразума за одржавање међународног мира и безбедности и међународне социјалне и економске сарадње, постављене су у току Другог светског рата.

На заједничком састанку одржаном у лето, 14. августа 1941. године, председник Сједињених Америчких Држава, Рузвелт, и председник Велике Британије, Черчил, формулисали су и име својих влада и уједно објавили Атлантску повељу, на чијим би принципима, и према њиховом уверењу, требало да буду засновани мир, безбедност и сарадња међу народима и државама у послератном међународном поретку. Након уласка у рат САД-а, Атлантска повеља укључена је у Декларацију Уједињених нација, која је

свечано усвојена и потписана у Вашингтону, 1. јануара 1942. године, од стране 26 земаља чланица антихитлеровске коалиције.

Декларацијом је формиран војни савез великих и малих сила, земаља са различитим друштвено-економским системима под називом „ Уједињене нације“. Након тога је уследила Московска конференција, на којој су представници савезничких сила у јесен, 1943. године потписали и објавили Декларацију о општој безбедности, у којој је исказана: „Потреба стварања, у што скорије време, једне међународне организације, засноване на начелу суверене једнакости свих мирољубивих држава и отворене за пријем у чланство свим државама, великим и малим, ради очувања међународног мира и безбедности“.

На конференцији у Дамбартон-Оксу, која је одржана од 21. августа до 7. октобра 1944. године, амерички, совјетски и британски стручњаци су покушали да пронађу максималне оквире до којих су њихове владе спремне да учине уступке, односно да преузму одговорност и обавезе у вези обезбеђења мира у свету.² Постављен је први нацрт Повеље, утврђене су дефинитивно границе сарадње, циљеви и структура организације.

Питања гласања и обима у коме стални чланови Савета безбедности Уједињених нација могу употребити право вета, лидери великих савезничких сила постигли су споразумом на Јалтској конференцији, одржаној од 5. до 12. фебруара 1945. године. На истој конференцији одлучено је да се оснивачка конференција Уједињених нација окупи 25. априла 1945. године у Сан Франциску, а Француска и Кина су позване да се придруже великим силама.

Тако је прва конференција Уједињених нација о међународним организацијама у Сан Франциску почела 25. априла 1945. године и трајала је до 26. јуна 1945. године, када је 50 држава учесница потписало Повељу Уједињених нација, која је ступила на снагу 24. октобра исте године, пошто су је ратификовале пет сталних чланица Савета безбедности.

² Два лидера, Рузвелт и Черчил, састали су се на америчком броду „ Потомак“ , у близини Њуфаундленда, на Атлантику, па је због тога документ назван Атлантска повеља.

Деловање Уједињених нација је прожето кроз четири главна циља, која су наведена у првом члану Повеље Уједињених нација, а то су: одржавање међународног мира и безбедности; развијање пријатељских односа међу нацијама, који се базирају на поштовању начела равноправности и самоопредељења народа; сарадња у решавању међународних економских, социјалних, културних и хуманитарних проблема и промовисању поштовања људских права и основних слобода за све, без обзира на расу, пол, језик и веру и; тежња да постану центар за хармонизацију акција држава у постизању тих циљева. (Стајић, 2011)

Будући да су очување међународног мира и безбедности утврдиле као основни и најважнији циљ, на основу те сврхе Уједињене нације су установиле систем колективне безбедности, а у оквиру тог система и механизам колективних, принудних мера, мера против прекршилаца мира или агресора.

Поред главних циљева Уједињених нације, у другом члану Повеље наведена су и начела, у складу са којима треба да се реализују циљеви Уједињених нација; начело забране силе; начело мирног решавања међународних спорова; начело савесног испуњавања обавеза преузетих у сагласности са Повељом и начело немешања у питања која су у унутрашњој надлежности сваке државе.³

У оквиру Повеље, разграђен је поступак и механизам за мирно решавање свих међународних спорова у оквиру система Уједињених нација, тако да у случају да се оружани сукоби ипак настане, предвиђен је и механизам за његово спречавање и сузбијање агресије.

2.2. Циљеви ОУН

У самом уводном делу Повеље садржани су основни циљеви Организације, као и начела на којима треба да се заснивају односи између њених чланица, као и свих држава света.

Основни циљеви Организације су следећи:

- **Одржавање међународног мира и безбедности**- Организација се не залаже само да избегне оружане сукобе између држава, него и да осигура безбедност оним

³ <http://www.un.org/en/charter-united-nations/index.html>

државама које могу да буду угрожене и на друге начине, нпр. уступцима мање државе већој, како не би дошло до рата.

- **Развијање пријатељских односа између народа**- овај циљ је заснован на поштовању начела равноправности и самоопредељења народа и предузимања других одговарајућих мера, ради учвршћења општег мира.
- **Постизање међународне сарадње при решавању међународних економских, друштвених, културних и хуманитарних питања и унапређивању поштовања права човека и основних слобода свих људи**- на овај начин Уједињене нације настоје признати чињеницу да до сукоба и међународних спорова не долази само уколико се погоршају односи између држава, већ да до њих може доћи и услед глади, незнања, као и тешког положаја људи који живе у тим земљама.
- **Сврха Уједињених нација је да буду средиште у коме ће се усклађивати акције држава ради постизања напред наведених циљева**

2.3.Начела ОУН

Основна начела Организације Уједињених нација садржана су у Повељи и представљају уствари седам општих дужности, које обавезују све државе чланице, као и организацију у целини. Оне су побројане у чл. 2 Повеље.

Реч је о следећим начелима:

- „ 1. организација почива на начелу суверене једнакости свих њених чланова;
2. сваком члану осигурана су права и повластице које проистичу из чланства, при чему су сви чланови дужни да савесно испуњавају обавезе које су преузели у сагласности са Повељом УН;
3. сви чланови решавају своје међународне спорове мирним начинима, тако да међународни мир и безбедност, као и правда, не буду повређени;
4. сви чланови се у својим међународним односима уздржавају од претње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности друге државе или на начин који је несагласан са циљевима УН;

5. сви чланови дају УН сваку помоћ у свакој акцији коју оне предузимају у складу са Повељом УН и уздржавају се од давања помоћи свакој држави против које УН предузимају превентивну или принудну акцију;

6. организација обезбеђује да државе, које нису чланови УН поступају у складу са овим начелима у мери у којој је то потребно, ради одржавања мира и безбедности;

7. ниједно начело у Повељи УН не овлашћује ову организацију да се меша у питања која се у суштини налазе у унутрашњој надлежности сваке државе, нити захтева од чланова да таква питања предлажу за решавање на основу ове повеље; међутим, ово начело неће утицати на примену принудних мера, које су предвиђене у глави VII Повеље, то јест у случајевима који представљају претње миру, повреде мира и акте агресије.“

2.4.Чланство у УН

У складу са Повељом УН, чланови ове Организације се деле на чланове осниваче и на накнадно примљене чланове. Чланови оснивачи су оне државе, које су потписале и ратификовале Повељу УН, њих 51, док су новопримљени чланови државе, које су у складу са чланом 4. Повељу УН испуниле одређене услове. Ти услови су да је новопримљена држава и да је притом способна и вољна да прихвати и извршава обавезе, које проистичу из Повеље УН. Организација Уједињених нација потврђује да нови члан преузима обавезе, Савет безбедности даје препоруке, а Генерална скупштина одлучује о пријему новог члана, и то двотрећинском већином гласова чланова, који су присутни и који гласају. Почев од 2011. године, Уједињене нације имају 193 чланице. Међу њима су све међународне признате нације, изузев Ватикана, Кукових острва, Палестине, Нијуеа и Републике Кине.⁴

⁴ Палестина и Ватикан имају парламентарне посматрачке мисије при Уједињеним нацијама.

2.5.Органи Уједињених нација

Уједињене нације су успостављене како би пружиле што већу помоћ чланицама да остваре све циљеве који су садржани у Повељи. Оне представљају само скуп органа, правила, поступака и служби, које чланице могу да користе, било добро или лоше. Сви органи Уједињених нација, који доносе политичке одлуке састављени су од представника држава чланица (Генерална скупштина, Савет безбедности, Економски и социјални савет и Старатељски савет). Међународни суд је састављен од судија изабраних у личном својству, док Генерални секретар представља инокосни орган, који не заступа своју државу.

Генерална скупштина је једини главни орган Уједињених нација у коме су заступљене све државе чланице на пуној равноправности и која је према Повељи надлежна да разматра сва питања и предмете из делокруга Повеље. Свака држава има само један глас, без обзира на бројност делегације.

Повељом је регулисано редовно заседање Генералне скупштине на захтев Савета безбедности или већине чланова Уједињених нација. Утврђеним послаником Генералне скупштине, редовна заседања почињу трећег уторка у септембру, сваке године. За свако заседање Генерална скупштина бира свог председника и седам потпредседника, чији мандат траје до закљученог заседања.

Међутим, може се рећи да Генерална скупштина фактички ради без прекида током целе године, њен рад се одвија у пленарним седницама, у главним комитетима, процедуралним и сталним комитетима, привременим комитетима и комисијама, сталним институцијама и многим међународним конференцијама Уједињених нација за специфичне проблеме.

Надлежност Генералне скупштине утврђена је чланом 10. Повеље, који је овлашћује да расправља о свим питањима или предметима који улазе у оквир Повеље. Да би се избегло укрштање надлежности са Саветом безбедности, коме је поверена првенствено дужност очувања мира и безбедности у свету, и Генералне скупштине, њена надлежност је ограничена у двоструком правцу. Као прво, док Савет безбедности расправља о неком спору или ситуацији унутар своје надлежности, Генерална скупштина не може да чини никакве препоруке, осим ако Савет безбедности то не затражи. Други вид ограничења надлежности, Повеља овлашћује Генералну скупштину само да дискутује о питањима, да доноси

препоруке, да скрене пажњу Савету безбедности на свако питање које може да угрози мир, али не и да предузме конкретне мере.⁵

Скупштина је замишљена као иницијативни орган, а Савет безбедности као орган акције. Савет безбедности, као орган који је првенствено одговоран за одржавање мира и безбедности у свету, дужан је да кроз Генералну скупштину, путем извештаја, обавести светску јавност о извршењу свог задатка. Генерална скупштина не одобрава тај извештај, већ само разматра његов садржај.

На основу резолуције „Уједињени за мир“ из 1950. године, Генерална скупштина може доносити одлуке о покретању механизма мировних мисија у тренуцима када сматра да је нарушен мир у неком делу света, а Савет безбедности је блокиран вето од стране својих чланица, међутим она не може да обавезе државе на мировну мисију. Такође, она је одговорна и за целокупну привреду и социјалну сарадњу, унапређење међународне политичке сарадње, за помагање у остварењу права човека и основних слобода за све, Економски и социјални савет.

Она разматра и одобрава буџет Организације, све буџетске и финансијске споразуме са специјализованим агенцијама, врши расподелу удела које су дужни да уплате чланови у циљу попуне расхода Уједињених нација. У својој надлежности Генерална скупштина бира несталне чланове Савета безбедности, чланове Економско-социјалног савета, допунске чланове Старатељског савета, а заједно са Саветом безбедности бира судије Међународног суда правде. Евидентно је и то да по неким питањима одлуке Генералне скупштине су условљене претходном препоруком Савета безбедности, тако на пример одлуку о пријему у чланство и искључењу неке земље доноси Генерална скупштина уз препоруку Савета безбедности.

Приликом гласања у Генералној скупштини чланом 18. Повеље постављено је да се „одлуке Генералне скупштине о важним питањима доносе двотрећинском већином чланова који су присутни и гласају“.

Док се одлуке о свим осталима питањима, укључујући ту и одређивање накнадних категорија питања о којима ће се одлучивати двотрећинском већином, Генерална скупштина доноси већином присутних чланова који гласају. Све правне акте, односно своје одлуке, Генерална скупштина доноси у виду резолуција или препорука.

⁵ Преузето са <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>

Савет безбедности је један од шест главних органа Уједињених нација, који сноси примарну одговорност за одржавање међународног мира и безбедности у свету. Чини га укупно петнаест држава чланица, од којих пет сталних и десет несталних чланица. Сваки члан Савета безбедности има један глас.

Њему је придодат помоћни орган, који је одређен чланом 47. Повеље, а то је Војни штаб, првенствено са задатком да пружа савете и указује помоћ Савету безбедности о свим питањима, која се тичу војних потреба.

Њега чине начелници генералштаба сталних чланова Савета безбедности. Повеља овлашћује Савет безбедности да може формирати и друге помоћне органе, било сталне или по потреби. Првенствена надлежност му је поверена у одржавању међународног мира и безбедности, а затим у изборној функцији. (Аврамов, 1978)

Замишљена су два пута за одржавање мира и безбедности у свету, ту се првенствено мисли на мирно решавање спорова и предузимање колективних мера, било превентивних или принудних. Тако да Савет безбедности има двоструку улогу, да испитује сваки спор или ситуацију која може да угрози међународни мир и безбедност и помогне у проналажењу решења и да предузме превентивне или принудне мере у случају угрожавања мира, нарушавања мира или напада, а све у циљу очувања или поновног успостављања мира и безбедности.

Савет представља једини орган Уједињених нација који има право да примени принуду или одобри њену примену у међународним односима. Специфична овлашћења Савета безбедности у остваривању такве његове делатности утврђене су у Повељи.

Одлуке о процедуралним питањима доносе се потврдним гласом најмање девет од петнаест чланова, док се одлуке о осталим питањима доносе потврдним гласом девет чланова, укључујући гласове свих пет сталних чланица и најмање четири гласа несталних чланова. На тај начин одлука се не сматра донесеном ако за њу није гласао неки од сталних чланова Савета безбедности. У случају да неко од сталних чланова Савета безбедности не гласа за одлуку, сматра се да је тај члан уложио право вета, мада се та реч нигде изричито не помиње у Повељи. Када један стални члан не подржава одлуку, али не жели да је блокира вето, уздржава се од гласања. Једино се приликом избора судија Међународног суда правде тражи апсолутна већина, не узимајући у обзир да ли су стални или нестални чланови. При доношењу одлука, које се односе на мирно решавање међународних спорова, стране у спору се уздржавају од гласања.

Економски и социјални савет делује под руководством⁶ Генералне скупштине, координира економске, социјалне и хуманитарне и културне активности Уједињених нација и специјализованих агенција и институција.

У његовој надлежности је помагање у; побољшању животних услова, пуном запослењу, друштвеном напредку и развоју, решавању међународних привредних, друштвених, здравствених и сродних проблема, као и међународној сарадњи на пољу културе и васпитања и вршење и подстицање проучавања међународних привредних, друштвених, васпитних и здравствених питања, као и чињења препорука по тим питањима.

Старатељски савет, према Повељи, има задатак да надгледа управу над територијама које се налазе у систему старатељства. Након усвајања Декларације о давању независности свим колонијалним народима 1960. године, од стране Генералне скупштине, формиран је комитет за деколонизацију, састављен од 24 члана, који је преузео функције Савета безбедности и процес деколонизације, на себе.

Секретаријат представља орган који првенствено служи да помогне у раду другим органима Уједињених нација. На његовом челу је Генерални секретар, кога именује Генерална скупштина на препоруку Савета безбедности. Током године процес избора се мењао, али је увек захтевао позитиван став свих пет чланица Савета безбедности, које поседују право вета. Поред Генералног секретара се налази и административно особље, које је потребно Организацији Уједињених нација.

Међународни суд правде је главни правосудни орган Уједињених нација, чији је статус саставни део Повеље, па су све чланице Уједињених нација, са пријемом у чланство, аутоматски постале и потписнице овог Статута. Суд, са седиштем у Хагу, чини петнаест судија, које бира Генерална скупштина. Надлежност суда обухвата све случајеве предвиђене Повељом Уједињених нација или другим међународним уговорима и конвенцијама, као и решавање спорова између држава. Пресуде овог суда правно су обавезујуће за стране у спору.

⁶ http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document__ci/2016-05/povelja_un_cir.pdf

3. Појам кризе

Да бисмо разумели улогу Уједињених нација у решавању криза и катастрофа, потребно је дефинисати појам кризе, која је вероватно једна од најчешће коришћених речи у свакодневном говору.

У данашњем, свакодневном говору, реч криза се доста користи. Најчешће се користи да опише стање са потенцијалним негативним последицама, у коме се друштво или неке организације и системи у оквиру њега налазе, али се такође користи и у дескрипцији личне, односно приватне ситуације. Упркос сталној примени нема јасног и јединственог појмовног садржаја термина кризе, већ постоје разне и међусобно, често другачије интерпретације. Етимолошки посматрано, реч криза потиче из грчког језика. У старој Грчкој реч криза је представљала пресуду или одлуку, односно пресудни тренутак о позитивном или негативном развоју неке ситуације.

Криза представља већи догађај са потенцијално негативним последицама које директно утичу на организацију, компанију или индустрију. Криза се такође може дефинисати и као стање интеракције организације и њеног окружења, током које институционалне структуре државног система постају угрожене, а долази тренутак када доживе релативно јак пад легитимитета, док су њене основне функције угрожене. У условима кризе политичко и социјално поверење у институцију релативно брзо пада. У литератури се као три заједничке карактеристике свих криза у највећем броју случајева наводе: претња, хитност и несигурност.

Уједињене нације кризну ситуацију дефинишу као „озбиљан поремећај функционисања заједнице или друштва, који укључује широке људске, материјалне, економске или еколошке губитке и утицај који превазилази способност погођене заједнице или друштва да се суочи са сопственим средствима“.⁷

Управљање у кризама можемо дефинисати као скуп функција или процеса, који имају за циљ идентификацију, анализу и предвиђање могућих кризних ситуација, као и успостављање посебних процедура, које ће помоћи организацији да спречи настанак криза, ефикасну реакцију и успешно решавање криза.

⁷ Међународна стратегија УН за смањење настанка катастрофа

5. Финансијска криза УН као повод за катастрофе

Уједињене нације се већ дуже време налазе у значајној финансијској кризи, што доста утиче на њихов рад, али и на рад специјализованих агенција Уједињених нација. У буџету Организације Уједињених нација постоје проблеми због нерационалног трошења новца и преклапања циљева и надлежности различитих агенција и тела Организације.

Уједињене нације су организација која не може да егзистира самостално, већ зависи од интереса и воље њених чланица. Неусклађеност механизма приликом доношења одлука, као и различитост интереса води недостатку новца, који даље за последицу води у катастрофу, а с друге стране без новца, који је неопходан за рад, несметано функционисање, пре свега хуманитарне помоћи, ни оперативно деловање Уједињених нација није могуће. Управо то се и десило у Сирији, где и због политике, али и због недостатка новца који чланице нису могле да обезбеде, Уједињене нације нису могле да испоруче довољну количину хране за сиријске избеглице, што је за последицу имало глад многих породица.

Посебну пажњу треба поклонити земљама у развоју, које су склоне катастрофама (које немају излаз на море, афричке земље) , као и земљама са средњим дохотком, које се суочавају са посебним изазовима, ризицима и претњама, с обзиром на њихову високу осетљивост и степен ризика, који често превазилази њихове капацитете да реагују пре катастрофе, као и да се обнове након катастрофе. У таквим случајевима може доћи до неповерења грађана у властиту државу и тражењу решења у миграцијама ка развијеним земљама. У том смислу неопходно је хитно јачање међународне сарадње на регионалном и међународном нивоу.

6. Уједињене нације као светска организација у решавању сукоба и криза

Рад Уједињених нација био је више усмерен на помоћ државама које су биле под окупацијом и на решавање њихових проблема, него на мирење држава након Другог светског рата. Овакво усмерење у раду омогућило је Организацији Уједињених нација да се преобликује у истинску светску организацију.

Овој организацији придружиле су се државе које су побеђене у току Другог светског рата, а такође и све државе које су касније добиле независност. Период Хладног рата имао је посебан утицај на спутавање рада ове организације кочио је придруживање појединих држава припадника двају блокова (од 1945. године, до јесени 1955. године само 10 држава је ушло у Организацију). Осим тога, период политике Хладног рата утицао је да Кина, највећа држава на свету, буде спречена да учествује у активностима Уједињених нација до 1971. године, иако Кина представља једну од држава оснивача ове организације.

Политика Хладног рата довела је до необичног преокрета, Тајван је уместо Кине преузео стално чланство у Савету безбедности. Са једне стране, Повеља Уједињених нација није омогућила њеним члановима право на напуштање чланства у овој организацији и није предвидела казнене мере због напуштања чланства, што је позитивно утицало на положај ове међународне организације.

С друге стране, све државе чланице међународне заједнице постале су чланови Организације, тако да тренутно број земаља чланица Уједињених нација износи 193. У раздобљу политике Хладног рата САД су понашање Совјетског Савеза на међународној политичкој сцени третирале као претњу Западу. Совјетски Савез је пак сматрао да Запад покушава да формира фронт против социјализма у суседним државама, то јест у земљама Источног блока. Запад је сматрао да Совјетски Савез покушава да доминира над светом и да контролише све социјалистичке покрете где год постоје. У земљама Западног блока настала је теорија домина, према којој- уколико се социјалистички покрет појави у некој земљи, то значи да ће све суседне земље постати социјалистичке. Са друге стране, у политици САД председник Хари Труман је 1947. године афирмисао доктрину прихватања, која је од тада позната као Труманова доктрина.

Ова доктрина омогућава САД-у мешање у светска питања и одобрава чак и примену силе, уколико је то потребно ради сузбијање ширења социјализма⁸ у свету. Хладни рат између два блока наставио је да се шири и захватио је и југоисточну Азију, пре свега Кину.

Тамо је национално оријентисан лидер Кине Чанг Кај Шек (који је контролисао јужни део Кине) подржао САД против социјалистичког покрета, који је предводио Мао Цедунг (који је контролисао северни део Кине). Чанг Кај Шек се са својим присталицама повукао на острво Формоза, које је постало познато као „национална Кина“ (Тајван), а решавање тог сукоба постављена је пред Уједињене нације. САД су тада инсистирале да Кину представља „национална“ Кина, а не „народна“ Кина. 51. Западни блок је био под вођством САД, које су имале велики утицај над земљама тог блока. Због велике финансијске помоћи с којом су САД и земље Западне Европе учествовале у буџету Уједињених нација, већина држава чланица Генералне скупштине је зависила од великих западноевропских држава и САД, тако да су САД могле да утичу на прихватање било које резолуције.

Ништа није могло да их омета у Савету безбедности, осим Совјетског Савеза. Сукоб између САД и СССР је дошао до изражаја у многим случајевима, као што су избијање Курдског рата, усвајање Декларације „Уједињени за мир“ и забрана „народне“ Кине да буде члан УН, која је трајала до октобра 1971. године.

Међутим, Генерална скупштина је на 26.састанку усвојила Резолуцију бр. 2758, која представља: „ Признање представника владе Републике Народне Кине као легитимног представника УН и да је Република Народна Кина од пет сталних чланица Савета безбедности“. (Аврамов, 1978)

⁸ **Социјализам** чини широк скуп политичких и економских доктрина, од којих се већина односи на политичке покрете, чији је циљ да спроведе те доктрине у праксу. Ти покрети замишљају и заговарају систем друштвене организације у којем су власништво и расподела добити од производње подређене друштвеној контроли.

7. Начини решавања криза и катастрофа УН

Веома је битно разумети улогу мировних мисија Уједињених нација у савременој глобалној политици. Без разумевања у овом смеру, сви остали прилази могу превидети инхерентну политичку природу мировних мисија Уједињених нација. Централна тачка код мировних мисија Уједињених нација је доношење одлуке када отпочети мировне операцији, у којој фази кризе, које ресурсе употребити и на који начин. Све ове активности имају неизбежан, комплексан, мултидимензионалан и политички садржај.

Одлуке о почетку, односно креирању мировних мисија Уједињених нација доноси Савет безбедности, тело, чије чланице имају неретко дијаметрално супротна гледишта по питањима међународног мира и безбедности. Оквир за решавање насилних сукоба најчешће је производ политичког компромиса између вестфалијанског и поствестфалијанског концепта уређења света. Први концепт има подршку Русије и Кине, као сталних чланица Савета безбедности, и регионалних мировних мисија Уједињених нација и глобализација сила као што су Индија, Бразил и Нигерија.

Други концепт има подршку САД, Француске и Велике Британије, као сталних чланица Савета безбедности, и осталих земаља, које гравитирају ка њима (Европска Унија, Канада, Јапан, Аустралија).

Питање када и како започети мировну мисију и са којим ресурсима, такође су политичке природе. За пример ћемо узети одлуку САД да не интервенише у Руанди 1994. године, док се у тој земљи одиграо највећи геноцид у људској историји, када је за мање од три месеца побијено око 800 000 људи. Непостојање интереса у америчкој администрацији правдало се негативним искуством у Сомалији, претходне 1993. године, као и неуспешном војном интервенцијом на Хаитију, 1994. године. Данашњи свет обликују савремени глобализацијски токови. То пред вестфалијаским (државноцентричним) систем поставља значајне изазове. Догађаји који се одигравају на једном крају света неизбежно, директно или индиректно утичу на друге делове света, било да су у питању избеглице са ратом опустошених подручја, мигранти (политички и економски , трговина (легална и илегална) , или средства комуникације.(Стојковић, 2012; Мијалковић, 2012)

Мишљења о улози мировних мисија Уједињених нација у садашњем, применљивом, динамичном свету и даље су подељена на вестфелијанском (државноцевтричне) и поствестфелијанске идеје. Многе земље које подржавају државноцентрични систем као

облик уређења међународне заједнице сматрају да мировне мисије Уједињених нација треба да оснаже посвећеност друштва либералном миру.

Као супротно гледиште, које се развијало у последње три деценије, првенствено код развијених западних земаља (ЕУ и САД) , кристалисало се поствестфалијанско уређење света. Став да демократије не ратују између себе, већ и да утичу на окружења, која нису демократска, представља смерницу како би требало да изгледа међународна заједница.

8. Сарадња УН и регионалних организација на плану спречавања криза

Постхладноратовске промене довеле су до креирања различитих регионалних безбедносних чинилаца. Непостојање партнерских односа између регионалних безбедносних организација имало је за последицу непостојање јединствене и међузависне структуре кризног менаџмента. За такав однос између регионалних организација постојало је више разлога. Биле су различите по свом мандату, институционалном организовању, као и ресурсима којима располажу. Однос између њих карактерисале су тежње за перманентно доказивање значаја саме организације и оне су начелно промовисале партнерске односе, међутим, за њих је много значајнија била унутрашња координација и организованост, уместо изграђивања међурегионалних веза.

Уједињене нације су 1948. године први пут формално сарађивале са Организацијом америчких држава као регионалном организацијом, а њихова сарадња је била евидентирана под осмим поглављем Повеље Уједињених нација. На том примеру убрзо су све релевантне организације постале полигон за реализовање циљева великих суперсила.

Кубанска ракетна криза је подстакла САД да искористе Организацију америчких држава у одбрани својих интереса. Током Хладног рата реализовање мировних мисија у сарадњи са регионалним организацијама било је спорадично и веома често неуспешно. Ситуација се из корена мења у периоду после Хладног рата, када скоро све резолуције Савета безбедности садрже јасна упутства, која регулишу рад регионалних организација у мировним мисијама Уједињених нација. Све јачу и интензивнију сарадњу регионалних организација и Уједињених нација предочио је и бивши генерални секретар УН, Бутрос Гали:, „*Ангажовање регионалних организација подразумева размену информација,*

консултације, као и заједничке акције у реализацији мировних мисија са УН-ом. Успешна сарадња са УН-ом појачала би напоре регионалних организација да са још већим степеном ефикасности и легитимитета дејствују у циљу повећања свог значаја у међународном одлучивању.“⁹

Раздобље после Хладног рата, када су из основе промењене геополитичке структуре је период који пружа много веће погодности и предности у коришћењу регионалних организација, уважавајући циљеве и принципе који су зацртани у Повељи Уједињених нација. У складу са Повељом, Савет безбедности и даље остаје једини одговоран за регулисање међународног мира и безбедности, а који ће уз помоћ регионалних организација олакшати терет Уједињених нација, али и повећати осећај сарадње, договора и демократизације у међународним пословима. Међутим, не треба заборавити да су САД након трансформације Савета безбедности у орган од прворазредног значаја оствариле апсолутну доминацију у Организацији Уједињених нација, и да управо преко ове организације остварују и намећу своје интересе.

Све интензивнија и ужа сарадња регионалних организација и Уједињених нација нашла је своје место у посебном извештају Галија, Агенда за мир, где дефинише сарадњу кроз различите активности које су се кретале од саветодавних, дипломатских, послова оперативне подршке и предузимањем заједничких операција.

Сарадња Уједињених нација и регионалних организација има своје позитивне и негативне последице. Општи је став међународне заједнице да ослањање на регионалне организације у пословима мировних мисија није у потпуности поуздано, јер првенствено зависи од њихових интереса, способности, геополитичких фактора. Упркос својим недостацима, у последњој деценији 20–ог века евидентан је преокрет регионалних организација ка све већем ангажовању у регулисању међународног мира и безбедности.

Ангажовање најугицајнијих регионалних организација у пословима решавања мировних мисија може се сагледати компарацијом њихових предности и слабости са Уједињеним нацијама.

⁹ Boutros, G., (1992), *An Agenda for Peace*, New York: UN Department of Public Information, стр. 63

9. Утицај глобалне политике УН на решавању криза

Битно је разумети улогу мировних мисија Уједињених нација у савременим токовима глобалне политике, који имају велики утицај на само решавање криза. Централна тачка по питању мировних мисија Уједињених нација је првенствено доношење одлуке како започети мировне операције, односно у ком тренутку кризе, које ресурсе треба употребити, како и на који начин. Све ове активности имају неизбежан, комплексан,

мултидимензионалан и изузетан политички садржај. Одлуке о почетку ангажовања мировних мисија Уједињених нација доноси Савет безбедности, тело чије чланице често имају тотално супротна гледишта о питањима која се тичу међународног мира и безбедности.

Оквир за решавање насилних сукоба и криза најчешће је продукт политичког компромиса између вестфалског и поствестфалског концепта уређења света. Први концепт има недвосмислену подршку Русије и Кине и регионалних сила попут Индије и Бразила, док са друге стране други концепт наилази на подршку САД, Француске и Велике Британије.

Данашњи свет је уређен савременим глобализацијским токовима, који су омогућени брзим развојем на пољу комуникације и транспорта, а који су често управљани и жељом великих корпорација за освајањем тржишта у новим крајевима света. Догађаји који се одигравају на једном крају света несумњиво, било директно или индиректно, утичу на све делове света, неправедно разлику да ли су у питању избеглице са ратних подручја, мигранти или средства комуникације.

Стабилан мир може бити остварен стварањем простора за изградњу основних институција државе, које пре свега треба да уједине своје унутрашње разлике и реше унутрашње сукобе. Оно што се дешава у оквиру једне државе не тиче се припадника мировних мисија, осим у случају ако позив за њихово ангажовање није упућен од представника власти. Формирањем одређеног међудржавног поретка могу се створити општи услови за развитак човечанства.

Све више је присутна немогућност међународне заједнице да реши проблеме делотворности мировних мисија које постаје непредвидљиве, неодређене, па чак и контраверзне. Пред саме мировне мисије постављају велики број значајних проблема и

један од њих је велики јаз између теорије и праксе, односно оствареног и неоствареног, а затим и један од најважнијих проблема су ефекти савремене глобализације на мировне мисије, које се манифестују кроз утицај различитих транснационалних актера, који имају водећу улогу, које показују мали респект за политичке границе, хегемонију, односно превласт САД- а и стварање нових, асиметричних ратова.

10. Улога Уједињених нација у спречавању криза, УСПЕХ или НЕУСПЕХ Организације?

Будући да су очување међународног мира и безбедности утврдиле као један од својих најважнијих циљева, у том контексту Уједињене нације су утврдиле Систем колективне безбедности, који функционише на систему или како се данас назива механизму колективних принудних мера против прекришилаца мира.

Оштра идеолошка и војно-политичка биполаризација Европе и конфротација током Хладног рата водећих блоковских сила опредељивали су и њихове међусобне односе у Уједињеним нацијама. Вероватно највећим, међу ретким светлим тренуцима у деловању Уједињених нација из раздобља почетка рада организације, може се сматрати усвајање Опште декларације о правима човека 1948. године, успостављање ванредног, допунског механизма колективне безбедности 1950. године, познатијег под називом механизам мировних операција, којим је само привремено требало да се надокнади несавршеност и стварна неефикасност система колективне безбедности Уједињених нација, а који је заправо прерастао у стални и једини ефективни механизам Уједињених нација за одржавање међународног мира.

До постепене промене у држању блоковских сила према Уједињеним нацијама дошло је тек половином педесетих година. Отварање процеса дестаљинизације у Совјетском Савезу, успостављање стратешко-нуклеарног паритета најмоћнијих велесиља, завршетак Корејског рата, опрезно приближавање и почетак преговарања великих сила ради попуштања међународне затегнутости били су чиниоци који су пресудно утицали на конструктивнији однос свих држава чланица према светској организацији.

Почетак процеса убрзане деколонизације и настанак неких нових независних држава у том периоду, као и њихово укључивање у чланство Уједињених нација, постепено су мењали однос снага у светској организацији, па је превладавана гласачка машина, односно гласање савезника за одређену велику силу, која је помагала њима у одређеној мери. У том периоду јављају се све одлучнији захтеви неких држава чланица у првом реду Југославије, Индије и Индонезије за интензивирањем, до тада још скромне економске делатности Уједињених нација. Захваљујући напорима те групе земаља, као и ретким тренуцима манифестовања сагласности између Сједињених Америчких Држава и Совјетског Савеза, светска организација је остварила значајне успехе у окончању тројне француско-британско-израелске агресије 1956. године на Египат и снажној подршци борби колонијалних народа за самоопредељење и политичку независност.

Крајем педесетих година, и поред горких искустава са радом Комисије за разоружавање, Организација Уједињених нација помирила се са концепцијом ограничења и контроле наоружања, коју су наметнуле блоковске силе као методу и етапу на путу остваривања општег и потпуног разоружања, али је успела да наметне обавезу новооснованом Комитету за разоружање у Женеви да своје делатности координира са активностима органа Уједињених нација.

Управо у оквиру тог међународног преговарачког форума постигнут је 1959. године први међународни споразум у области ограничења и контроле наоружања, којим је то подручје утврђено као денуклеаризована безатомска зона.

Почетком шездесетих година Организација Уједињених нација била је изложена тешким искушењима у вези са формирањем и начином употребе Мировних снага Уједињених нација у Конгу.¹⁰ У конгоанској кризи Уједињене нације на захтев легалне владе Конга у лето 1960. године покренуле су мировну операцију, али при одређивању мандата и начина употребе мировних снага учиниле су озбиљне промашаје који су довели до тешких штетних последица на конгоански народ, али и по углед Уједињених нација.

Још један од примера, грешака употребе Мировних снага доводи се у везу и са карипском ракетном кризом око Кубе, која је по многим мишљењима била највеће искушење у историји послератног света. Инцидент из 1961. године у вези са открићем размештаја

¹⁰ Мисија под називом UNAVEM-I (United Nations Angola Verification Mission)

совјетских ракета на Куби, који је могао довести до отвореног сукоба између Сједињених Америчких Држава и Совјетског савеза, али је превазиђен демонтирањем и повлачењем ракета са територије те карибске државе.

У смиривању тензија изазваних том кризом и иницијативама Кенедија и Хрушчова лидерима тих суперсила, важну улогу је одиграла и Организација Уједињених нација и несврстане земље чланице Уједињених нација.

Након одржавања Прве конференције несврстаних земаља у Београду, септембра 1961. године, и снажно манифестованих захтева управо те групе земаља, Генерална скупштина Уједињених нација, крајем исте године, прогласила је шездесете декадом Уједињених нација за развој, и позвала и богате и сиромашне земље чланице да преузму заједничку бригу и одговорност како би се зауставило продубљивање јаза између високо развијених и неразвијених земаља и разбио круг сиромаштва, глади, неписмености и болести, који још увек погађају већину светског становништва.

Са избијањем чувене финансијске кризе Уједињених нација 1964., светска организација је постала поприште веома сложеног надметања и оштре конфротације конзервативних и прогресивних снага за преузимање политичке иницијативе.

Суочене са убрзаним порастом снаге и утицаја несврстаних земаља, конзервативне снаге у Уједињеним нацијама, пре свега Сједињене Америчке Државе, доста грубо су покушале да поврате доминантне позиције у светској организацији, при чему се већина чланица Уједињених нација, а нарочито несврстане земље, достојанствено опирале, са мање или више успеха.

Први у низу ретких успеха које су Уједињене нације урадиле везује се за 25. јубиларно заседање Генералне скупштине, 1970., на којем је после седмогодишњег напорног рада на кодификацији принципа мирољубиве активне коегзистенције, усвојена Декларација о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава, која је официјелно проглашена саставним делом Повеље.

Међутим одавно се намеће питање, да ли су Уједињене нације функционалне у својој намери да спрече појаву криза и катастрофа, и превентивно делују на њих.

Обесхрабрујући резултати остваривања прве и почетак остваривања Друге декаде Уједињених нација за развој, показали су сву сложеност и тежину кризе међународних

економских односа, која је нарочито погађала неразвијене земље и доводила у питање могућност постизања, макар и дела прокламованих циљева.

У вези са тим, Генерална скупштина Уједињених нација, прихватајући становиште несврстаних и других неразвијених земаља о неопходности корените измене постојећег међународног економског поретка као услова превладавања светске економске кризе и јаза између високоразвијених и неразвијених земаља и на њихову иницијативу у мају 1974. године одржала своје Прво специјално заседање о економским проблемима. На том заседању усвојени су Декларација и Програм акције за успостављање новог међународног економског поретка заснованог на правичности, сувереној једнакости, међузависности, општим интересима и сарадњи између држава.

Период од краја осамдесетих и прва половина деведесетих година остаће забележени и као раздобље најбројнијих и најмасовнијих операција предузетих у историји Уједињених нација.

Након вишегодишњих безуспешних покушаја Уједињених нација да издејствују прекид непријатељства у ирачко-иранском рату, који је народима зараћених страна нанео огромне патње и разарања, Савет безбедности је Резолуцијом 619 од 9. Августа 1988., донео одлуку о формирању и упућивању на линију раздвајања сукобљених страна Посматрачке групе за Иран и Ирак, која је и након споразума о примирју обављала свој мандат до 28. фебруара, 1991. године.

На основу билатералног споразума између Анголе и Кубе, којим су се владе тих земаља обавезале на враћање 50.000 припадника кубанских трупа са територије Анголе, и Резолуције 626 Савета безбедности, од 20. децембра, 1988., организована је Посматрачка верификациона мисија Уједињених нација у Анголи која је 6. јуна, 1991. године окончала свој мандат, и то успешно.

Прве посматрачке верификационе мисије је у Анголи, својим резолуцијом 696 организовао Савет безбедности Уједињених нација, под називом група УН за пружање помоћи при преносу власти у Намибији.¹¹

И у раздобљу од 1989. године до данас, Уједињене нације су организовале још неколико мисија. Посматрачка група за Централну Америку, затим операција Уједињених нација у Сомалији која је покренута априла, 1992. године, ради пружања хуманитарне помоћи

¹¹ Мисија под називом UNTAG (*The United Nations Transition Assistance Group*)

због вишемесечног рата, напаћеном сомалијском народу, али је крајем 1994. доживела сраман крах и довела до тешког дискредитовања светске организације, након непромишљеног укључивања неких контингента мировних снага у борбене окршаје са снагама једног од етичких вођа, хуманитарна мисија се отргла контроли, па су Уједињене нације повукле 30.000 припадника, иако мандат није формално окончан. (Martin, 1995, p. 45)

Када подвучемо линију на деловање Уједињених нација на спречавању криза и катастрофа, видимо да има доста пропуста и лоших одлука, одлука које су донешене под притиском, и неких које су због тог истог притиска занемарене. Било је доста дискутабилних мисија, које се под називом „хуманитарне интервенције“ представљају као нешто позитивно, а уништавају поредак и развој једне државе.

Да, мислим на интервенцију на нашу државу 1999. године. Велики рад и већа свест високих државника и представника је потребна, како би Уједињене нације, допринеле светском миру и напредку, а свакако да Уједињене нације то могу, питање је да ли велике силе то желе да дозволе.

Како објаснити све теже стање на међународној сцени због којих обећани циљеви не могу да се спроведу у дело. У новије време појавом све разноврснијих облика тероризма, сведоци смо угрожености, слобода, безбедности и друштвеног поретка. Постојање конфликта на Блиском истоку, стално угрожавање живота, права и слобода људи, извор су многих других конфликата широм света који не доприносе одржању међународног мира и безбедности. Потписници Повеље су се усагласили и обавезали да постоји потреба одржања мира, међутим поједине чланице се служе спутавањем воље међународне заједнице у превазиђеном систему гласања, као и непридиржавањем, Повеље чиме доводе у питање своје чланство, док су поједине чланице по протоколу давно требале бити искључене из Уједињених нација.

ЗАКЉУЧАК

Евидентно је да је целокупна историја друштва прожета сукобима. Прва половина двадесетог века остаће запамћена по два светска рата, док другу половину двадесетог века и почетак двадесет првог века карактерише и обележава велики број регионалних и локалних оружаних сукоба. Велика разарања и страдања у Другом светском рату пробудила су свест код људи да на сваки доступан начин треба тежити према смањењу сукоба. Управо је Друштво народа основано као одговор на Други светски рат, на претпоставкама да би једна таква организација могла да спречи настанак будућих ратова и сукоба. Међутим, оснивањем те организације, људска природа човека остала је иста и нови светски сукоб није спречен.

Организација Уједињених нација основана је као наследница Друштва народа, а идеја о смислу постојања организације, њеног чланства и органа, као и споразума за одржавање међународног мира и безбедности и социјалне и економске сарадње, дефинисане су и постале јасне у току Другог светског рата. Након два светска рата, као један од главних циљева Уједињених нација, у оснивачкој Повељи се наводи да је одржавање међународног мира и безбедности, као и поштовање и заштита људских права и основних слобода за све народе, као и економски и социјални развој, кроз сарадњу у решавању међународних економских, социјалних, културних и хуманитарних проблема.

Уједињене нације имају широк и мултидисциплинаран формалноправни мандат за управљање кризама, што непосредно, када је угрожен светски мир, као и посредно, преко унапређивања стања у разним областима људског живота, а ту укључујући борбу против сиромаштва, глади, елементарних непогода и болести.

Када све узмемо у обзир, јасно је да је улога Уједињених нација у управљању међународним кризама изузетно значајна. И поред великих недостатака система и структуралне неравноправности Уједињених нација, мора се признати да би данашњи свет био много рањивији и небезбеднији да Уједињене нације не постоје. У својој досадашњој историји, Уједињене нације су забележиле веома значајне успехе у превенцији, управљању и ублажавању последица великих криза и катастрофа изазваних природним, људским и техничко-технолошким факторима.

И поред основног циља, који се заснива на одржавању међународног мира и безбедности, поједине акције Уједињених нација су биле неуспешне. Овде превасходно мислимо на

ангажман Уједињених нација у сукобима који су пратили распадање Савезне Федеративне Републике Југославије.

Узроци ових неуспеха леже углавном у недовољном степену јединства, јасних планова и одлучних акција, као и интереса великих сила, које су на разне начине утицале на функционалност акције. Сигурно један од најучесталијих разлога је био супротстављени интерес великих сила, који се преламао и кроз ову светску организацију. Перспектива улоге Уједињених нација у управљању кризама везана је за промену начина доношења одлука о овој организацији, али и за друге институционалне могућности малих и неразвијених земаља, које углавном служе као пиуни за остваривање интереса могућности.

Уједињене нације су организација која не може да опстане самостално, већ зависи од интереса и воље свих држава које су њене чланице. Опет, стиче се утисак да њено деловање зависи првенствено од малог броја, односно од великих сила, која својим утицајем регулише правац деловања Уједињених нација.

Периодично, кроз деценије, понављају се исте ствари и страхови. Првенствено је реч о страховима за мир и социјалну сигурност. Међутим, све је више случајева у којима угроженост мира и социјалним страховима прикривају заправо тежње великих сила за хегемонијом, војним или економским добитком и напретком. Реалност је да у ту стврху користе изазивање криза и ратова, јер једино продајом наоружања и придобијањем енергетских извора, поједине државе света тако остварују стање технолошке, економске и војне превласти.

На путу властитог развоја, поједине државе се не обазире на број жртава, еколошких катастрофа као и број сиромашних људи на граници егзистенције. У својим плановима, да би исти били међународним законом оствариви, поједине државе у придобијању гласова користе се разним методама и начинима од којих имуне нису остале ни Уједињене нације. Тиме се одржава бесконачност постојања криза које узрокују друге кризе у којима мале државе плаћају цену.

Осим решавања организацијских питања у којима су највећим обимом садржана она, која се односе на финансије и снаге Уједињених нација, стиче се утисак да су потребне велике промене, како би функционалност Уједињених нација била подигнута на виши ниво.

Првенствено се мисли на дефиниције које су засноване на међународном праву, па до легитимитета на којем се заснивају Уједињене нације.

Јавља се потреба редефинисања појмова самоодбране, геноцида, суверенитета, безбедности и тероризма. Свет се последњих година нагло мењао, док је Организација Уједињених нација статична. Један од највећих проблема Уједињених нација, који се може окарактерисати и као јавна тајна, јесте све очигледнија зависност Уједињених нација од Сједињених Америчких Држава.

Оно што постаје евидентно јесте да су Уједињене нације постале покровитељ лажног легитимитета политичких војних интервенција Сједињених Америчких Држава.

Постоји доста места за напредак организације, свакако да је непристрасно деловање у спречавању криза и катастрофа један од њих.

Међународна заједница мора бити јача од притиска водећих сила, у жељи да оствари своје интересе. Један од циљева свакако мора бити и спречавање продуктованих сукоба великих сила на територијама неразвијених земаља, једнака могућност сваке државе на развој и напредак мора бити сачувана. Велики део света жели такав расплет, како се ниједна више „хуманитарна интервенција“ као она у Србији не би поновила. На потезу је Организација Уједињених нација да докаже да је дорасла задатку.

ЛИТЕРАТУРА

Gowan, R. (2012). *The United Nations, Regional Organisations and a New Generation of Challenges*. Geneva: International Forum for the Challenges of the Peace Operations.

Martin, G. (1995). *Continuity and Change in Franco-African relations*. Journal of Modern African Studies.

Аврамов, С. (1978). *Међународно јавно право*. Београд: Савремена администрација издавачко- штампарско предузеће.

Бжежински, З. (1999). *Велика шаховска табла*. Београд: Војна штампарија.

Војин Димитријевић. (1970). *Међународна заједница и Уједињене нације*. Београд: Савез удружења за Уједињене нације Југославије

Вучинић, З. (2013). *Међународно јавно право*. Београд: Факултет безбедности.

Дулић, Д. (2007). *Етика и политика хуманитарне помоћи*. Београд; Факултет безбедности: Службени гласник.

Дулић, Д. (2008). *Мировне и хуманитарне операције*. Београд: Факултет безбедности: Службени гласник.

Дулић, Д. (2008). *Мировне и хуманитарне операције*. Београд: Факултет безбедности: Службени гласник.

Кековић, З. (2011). *Систем безбедности*. Београд: Факултет безбедности.

Кешетовић, Ж. (1990). *Кризни менаџмент*. Београд: Универзитет у Београду.

Килибарда, З. (2008). *Основе геополитике*. Београд: Факултет безбедности: Службени гласник.

Мијалковић, С. (2012). *Методолошки оквир једног научног истраживања организованог криминала и тероризма*. Београд.

Радуловић, Б. (1993). *Људска права и демократија*. Нови Сад: Дневник.

Стајић, Јб. (2011). *Основи система безбедности*. Нови Сад: Правни факултет, Центар за издавачку делатност.

Стојковић, Б. (2012). *Безбедносни аспекти националне стратегије развоја републике Србије*. Београд.

www.un.org

www.mfa.gov.rs

<http://www.un.org/en charter-united-nations/>